SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2306

av Bo Broman m.fl. (SD)

Civilt försvar

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en försvarspolitisk planeringsram för civilt försvar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en separat finansieringsstruktur för det civila försvaret och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett stärkt psykologiskt försvar och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra direktiven för det civila försvaret och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska tydliggöra ledning och styrning för det civila försvaret och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska tydliggöra myndigheternas totalförsvarsperspektiv och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen behöver ta hänsyn till utformningen av SOS Alarm och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen behöver utreda nya former för beredskapslager och tillkännager detta för regeringen.

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ge Energimyndigheten i uppdrag att förstärka försörjningstryggheten för samhällsviktiga verksamheter och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag på hur säkerhetsskyddslagen kan skärpas mot bakgrund av det negativa säkerhetsläget och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med en åtgärdsplan för att begränsa nedläggningen av skjutbanor och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska utreda frågan om huvudmannaskapet för räddningstjänsten och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag som begränsar nedläggningen av regionala flygplatser som är viktiga för totalförsvaret, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med en åtgärdsplan så att hamnar som är kritiska för totalförsvaret kan skyddas, utvecklas och bibehållas och tillkännager detta för regeringen.

Ett civilt försvar för framtiden – Försvarspolitisk planeringsram för civilt försvar (FPC)

Det civila försvaret är likt det militära försvaret den ena pelaren i Sveriges samlade försvarsförmåga. Kriget i Ukraina visar på att hemmafrontens stabilitet och funktionalitet har stor påverkan på försvarsviljan. Det civila försvar som lämnades över efter mandatperioden 2015 – 2022 befann sig på en sådan låg nivå att det sannolikt inte hade kunnat leverera i händelse av långvarig kris och ytterst krig. Sverigedemokraterna har tillsammans med regeringen genomfört stora satsningar på det civila försvaret utöver det redan beslutade försvarsbeslutet 2020 och 2025. Omvärldsläget är fortfarande osäkert och förbättringar kan förmodas dröja. Det pågående kriget i Ukraina, situationen i Mellanöstern och Kinas uppträdande i den Indopacifiska regionen gör att utvecklingen

de kommande åren 2026–2030 kommer att vara ytterst osäkra. Det är därför avgörande att arbetet med att stärka det civila försvaret fortsätter i hög takt.

Till skillnad från den hotbild som rådde under det kalla kriget är dagens situation mer komplex och svårförutsägbar då fler aktörer är inblandade. Utöver krig utgörs hoten mot vår säkerhet idag av exempelvis cyberattacker, informationskrig inklusive desinformation, hoten om användandet av massförstörelsevapen, terrorism, sabotage-verksamhet och smittsamma sjukdomar. Den organiserade brottslighetens infiltration av samhället och att dessa aktörer utnyttjas av främmande makt är ytterst problematisk.

För att det civila försvaret ska klara av att lösa sina uppgifter utifrån denna hotbild måste det ha bredare kompetens, kunskap och förmågor än vad som tidigare varit fallet. I praktiken innebär detta att det kommer krävas omfattande satsningar på övningar, materiel, personal samt förmåga att hantera situationer med bristfälligt beslutsunderlag och knappa resurser. Målet är att det civila försvaret ska klara av att lösa sin uppgift i minst 90 dygn. Kraven på den enskilde kommer härvid att bli påtagligt högre. För att Sverige ska klara av framtida kriser är det av yttersta vikt att varje medborgare medvetet tar ett eget ansvar och förbereder sig så att han eller hon klarar sig utan stöd från samhället i minst en vecka.

Sveriges medlemskap i Nato innebär inte endast ett militärt åtagande utan även ett civilt, där det genom medlemskapet finns krav på mål som ska uppnås. Natomedlemskapet ger oss således en bättre möjlighet att fortsätta det redan etablerade samarbetet inom området. Sverigedemokraterna vill se en fortsatt integration och samarbete mellan Sverige och de nordiska länderna inom ramen för de olika samarbetsprojekt som idag existerar på området. Sveriges och Finlands Natomedlemskap har undanröjt flera hinder kring bland annat informationsdelning och system vilket möjliggör ett fördjupat samarbete. Det är av stor vikt att arbetet tar ett helhetsgrepp kring bland annat livsmedels- och drivmedelsförsörjning, sjukvård, lagerhållning och befolkningsskydd. Detta för att i yttersta möjliga mån säkerställa en regional trygghet och uthållighet i händelse av kris eller krig.

Sverigedemokraterna vill likt inom det militära försvaret se att riksdagen tar en tydligare roll inom återuppbyggnaden av det civila försvaret. För som det ser ut idag finns det endast en begränsad och fragmenterad lägesbild kring hur återuppbyggnaden ser ut. Vår bedömning är att det likt, under kalla kriget, måste gå att ta fram en modell som är tillräckligt träffsäker för styrning och uppföljning. Det innebär att vi måste påbörja återuppbyggnaden nerifrån och upp parallellt. Det kommer inte vara acceptabelt

att 2030 konstatera att återuppbyggnaden inte gått enligt plan och att en samlad lägesbild är svåröverskådlig. Riksdagen behöver i större utsträckning än tidigare följa att beställd organisation och förmåga faktiskt levereras enligt försvarsbeslutet.

För som det ser ut idag kan riksdagen inte avgöra:

- Vad som genomförs
- Vad som fungerar i händelse av kris eller krig
- Vad som bör prioriteras

Beslutsvägen blir, ett försvarsbeslut, som bryts ned av regeringen, myndigheterna tolkar dem, och där ingen egentligen kan följa upp eller visa på vilken förmåga som rent konkret har uppnåtts.

Sverigedemokraterna vill se ett riksdagsknutet försvarsanalysråd som likt det militära försvaret, arbetar med uppföljning och kravställning för det civila försvarets utveckling. En struktur där riksdagen arbetar med tydligare förmågemål, indikatorer och prioriteringar. Syftet är ett löpande arbete som tillser att beställd organisation i ytterst möjliga mån faktiskt levereras. Detta genom att analysera hur försvarsbeslutet omsätts i praktiken, identifiera eventuella glapp i genomförandet. Därefter presentera en samlad lägesbild som presenteras i rapportform för riksdag och regering. Som beskrivet ovan är det stora summor skattemedel som investeras i återuppbyggandet av rikets totalförsvar, både det militära och civila. Det innebär att det finns ett ansvar att följa upp att medlen i ytterst möjliga mån leder till en stärkt förmåga. Detta särskilt då rapporter visat att en stor del av förmågeuppbyggnaden är direkt knuten till regeringens prioriteringar av frågan, och särskilt i styrningen av myndigheter.

Ett försvarsanalysråd för civilt försvar i riksdagen skulle inte inskränka regeringens verkställande makt, utan ger riksdagen bättre verktyg att följa upp sina egna beslut. Reformen med försvarsanalysrådet svarar också på problembilden som belysts av bland annat Riksrevisionen och Myndigheten för Totalförsvarsanalys, Den bygger på det byråkratiska systemet och inte på politisk ideologi. Sammantaget stärker en försvarspolitisk planeringsram med en riksdagsanknuten analysfunktion för civilt försvar återuppbyggnaden och stärker riksdagens möjligheter att utöva sin kontrollmakt. En försvarspolitisk planeringsram för civilt försvar säkerställer också en kontinuerlig uppföljning av försvarsbeslutet oavsett regering eller tillfälliga ambitionsnivåer. Det

hjälper också i arbetet att mer institutionalisera det civila försvarets uppbyggnad och gör den mindre beroende av regeringens och myndigheternas tillfälliga ambitionsnivåer.

Det civila försvarets finansieringsstruktur

Redan i försvarsberedningens rapport Kraftsamling konstaterades det att den ekonomiska kopplingen mellan uppbyggnaden av det civila försvaret och beställd förmåga inte gick att följa upp på ett tillfredställande sätt. Det civila försvarets återuppbyggnad finansieras över en rad olika utgiftsområden vilket gör att det är svårt att följa upp om tilldelade medel verkligen resulterar i beställd förmåga. Försvarsbeslutet 2025 – 2030 innebär visserligen en förbättrad ram, men grundproblematiken kvarstår, vilket också framgår i Myndigheten för Totalförsvarsanalys rapport. Det vill säga att budgetstrukturen och redovisningssystemet skiljer sig så pass mycket att det inte går att få en samlad helhetsbild.

Sverigedemokraterna anser i likhet med Försvarsberedningens rapport Kraftsamling att det finns en fördel med att samla anslagsposter för investeringar, vidmakthållande och transfereringar inom utgiftsområde 6. Samtidigt är vi medvetna om svårigheterna i att sammanföra allt i ett och samma budgetområde. En möjlig lösning skulle kunna vara ett myndighetsuppdrag till samtliga myndigheter och sektorsansvariga myndigheter att samlat redovisa sina kostnader för det civila försvaret oavsett finansieringskälla och därefter får ansvarig Myndigheten för totalförsvarsanalys följa upp detta. Underlaget behandlas inom ramen för den försvarspolitiska planeringsramen och försvarsanalysrådens arbete.

Psykologiskt försvar

Problematiken med desinformation, informationspåverkan och hybridkrigföring som syftar till att sänka befolkningens försvarsvilja har under de senaste åren fått allt större uppmärksamhet. Samhällets digitalisering, sociala medier och AI i kombination med det senaste decenniets återkommande kriser har en påverkan på människors uppfattning av sig själva, sina medmänniskor och sitt sätt att tolka information. Den ökade polariseringen mellan ideologi, religion, konspirationsteorier och extremism kan på sikt leda till allvarliga motsättningar vilket blir en social sårbarhet som främmande makt kan

utnyttja. Det är därför av stor vikt att landets myndigheter, institutioner, offentliga nyhetsmedier och aktörer som är centrala för landets motståndskraft och psykologiska försvar, agerar sakligt för att inte bli ett led i främmande makts angrepp på Sverige. En viktig del i det psykologiska försvaret och motståndskraften är medborgarnas tillit till en saklig och förtroendeingivande förvaltning. Saklig och neutral nyhetsförmedling är avgörande för medborgarnas förtroende, särskilt den skattefinansierade, som har ett stort krav på detta då den även ska verka under svåra förhållanden, såsom långvarig kris och krig.

Sverigedemokraterna delar Försvarsberedningens bedömning att försvarsvilja är den enskilt viktigaste komponenten i totalförsvaret. Det psykologiska försvaret bör enligt vår mening i större utsträckning också tala om vikten av social sammanhållning och uppslutning kring våra kulturella värderingar som gjort Sverige till det land det en gång var, nämligen ett av världens mest utvecklade och säkraste länder.

Till detta hör även respekten för yttrandefriheten och den grundlagsskyddade rättigheten att kritisera politik och samhällsutveckling. Kriget i Ukraina visar på hur existentiellt viktig en enad befolkning är i en kris- och krigssituation. Sverigedemokraterna vill se ett stärkt arbete och bredd inom området hos främst Myndigheten för civilt försvar, Myndigheten för psykologiskt försvar samt andra relevanta aktörer.

Direktiv till det civila försvaret

Det civila försvarets huvuduppgift är att säkerställa vår nationella uthållighet avseende försvarsvilja, energi- och livsmedelsförsörjning samt vårt demokratiska samhällsskick. Det civila försvaret utgör en väsentlig del av totalförsvaret utan vilket det militära försvaret kommer att ha svårt att lösa sina uppgifter. På motsvarande sätt är det civila försvaret instrumentellt när det gäller att vidmakthålla den nationella försvarsviljan och uthålligheten. På sikt bör även det civila försvaret utvecklas mot interoperabilitet med övriga nordiska länders motsvarigheter, i syfte att både kunna ge och ta emot omedelbart bistånd i händelse av svåra påfrestningar på samhället i fred, kris och krig. Det civila försvaret bör utvecklas, övas och ledas i nära samverkan med det militära försvaret så att synergieffekter uppnås och konkurrensförhållanden och ledningsproblematik kan undanröjas redan i den fredstida verksamheten. Totalförsvarets förmåga att säkerställa en långsiktig förnödenhetsförsörjning bör övervägas att

utvecklas mot den finska modellen, där företagskedjor enligt lag skall lagerhålla bestämda kvantiteter av bränsle, livsmedel m.m.

Civilt försvar och krisberedskapens ledning

Det civila försvaret och krisberedskapen bygger på tre principer: ansvarsprincipen, närhetsprincipen och likhetsprincipen. Sammantaget kan det konkretiseras så att den aktör som i fredstid är ansvarig för en verksamhet också tar ansvaret i händelse av kris eller krig. Hanteringen av händelser från kris och krig utgår också från att dessa hanteras av närmast ansvarig. Slutligen innebär likhetsprincipen att en verksamhet ska fungera så normalt det bara går under en kris men också att eventuella förändringar inte får gå hur långt som helst. Ovanstående innebär konkret att kommuner, regioner och länsstyrelser är ansvariga för det grundläggande krisberedskapsarbetet i fredstid. De är ansvariga för att tillse att förskolepersonalen vet vad som sker när flyglarmet går, att skolmaten serveras men också att elen och verksamheten på äldreboendet fungerar.

Mot bakgrund av den rad ödesdigra beslut som togs under 2000-talet avvecklades merparten av de fungerande rutiner och processer som det gamla systemet byggde på. Detta innebär att allt måste återuppbyggas på nytt och som det ser ut idag har många av landets 290 kommuner inte förutsättningarna att hantera detta viktiga uppdrag på ett likvärdigt sätt. Det finns flera orsaker, migrationskrisen 2015–2016, pandemin och faktumet att det helt enkelt inte finns kompetent personal i den utsträckning som det fanns tidigare. I och med hög belastning på skola, vård och omsorg anser många kommuner att arbetet med det civila försvaret inte hinns med, eller att det finns tillräckliga resurser.

Myndigheten för civilt försvar har en samordnande roll i det förebyggande krisberedskapsarbetet. Som det ser ut idag går återuppbyggnaden långsamt och landets 290 kommuner arbetar utifrån helt olika förutsättningar och ambitionsnivåer, vilket innebär 290 olika lösningar. Målbilden ska inte vara ett civilt försvar från kalla kriget utan ett civilt försvar som är anpassat för 2030-talets hotbild och utmaningar. Samtidigt finns det ett stort behov av att det i uppstarten av återuppbyggnaden finns en tydlig ledning och styrning som kan säkerställa en nationell sammanhållning och riktlinje.

Sverigedemokraterna föreslog 2023 en utökad föreskriftsrätt för dåvarande Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och regeringen har genomfört delar av detta men mycket återstår. Givet det allvarliga säkerhetsläget behöver arbetet med en skärpt ledning för det civila försvarets återuppbyggnad intensifieras, vilket också Myndigheten för Totalförsvarsanalys har påvisat.

Givet att Sveriges kommuner har olika förutsättningar bör regeringen utreda möjligheterna för att ge Myndigheten för civilt försvar rätt att fastställa nationella minimikrav för vissa typer av kritiska förmågor. Några exempel skulle kunna vara att kommuner ska kunna:

- Upprätthålla ledningsfunktion i 30 dagar under störda förhållanden.
- Genomföra löneutbetalningar under höjd beredskap.
- Upprätthålla skola, vård och äldreomsorg på minimumnivå.
- Försörja samhällsviktiga verksamheter med reservkraft under störda förhållanden.

Det finns liknande föreskriftsrätt för andra typer av områden inom myndighetens verksamhet, såsom informationssäkerhet. För andra myndigheter och verksamhetsområden finns det även liknande upplägg för miljö- och strålsäkerhetsfrågor.

Totalförsvarsperspektiv

En minst lika viktig del i återuppbyggnaden av det civila försvaret är direktiven till de statliga myndigheterna genom regleringsbreven. Myndigheter såsom Trafikverket, Jordbruksverket, Livsmedelsverket m.fl. ska ha ett totalförsvarsperspektiv i sin verksamhet. Under den pågående återuppbyggnadsfasen har det framkommit problem kring myndigheternas fokus och roll kring det civila försvaret. Detta innefattar bland annat krigsplaceringar, vägbyggen samt nedläggning av för totalförsvaret viktig infrastruktur såsom flygfält, hamnar m.m. Sverigedemokraterna ser det därför som avgörande att regeringen i regleringsbreven säkerställer myndigheternas totalförsvarsfokus och att detta årligen återrapporteras. Det finns även många exempel där departementens olika mål och uppdrag kolliderar med varandra, ett exempel är Klimat- och näringsdepartementets miljöfokus som går på rak kollissionskurs med Försvarsdepartementet behov av förenklingar inom såväl infrastruktur som miljötillstånd. Regeringen måste arbeta mer sammansvetsat utan stuprör och med ett

helhetsfokus. Det ska därför finnas tydliga instruktioner i regleringsbreven att myndigheter ska genomföra en totalförsvarsanalys precis som en jämställdhetsanalys vid myndighetsbeslut.

SOS Alarm

I tider av kris och otrygghet är det extra viktigt att medborgarna känner förtroende för den alarmeringsfunktion som SOS Alarm är satt att sköta. För att upprätthålla detta förtroende är det av yttersta vikt att nödsamtalen behandlas likvärdigt, oavsett var i landet en nödsituation inträffat. Det är även av stor vikt att svarstider upprätthålls över tid och att tillräckliga resurser finns i händelse av kris eller krig. SOS Alarms uppdrag är komplext, och för att kunna hantera kriser, olyckor och hög belastning krävs en robust organisation. Vidare fyller SOS Alarm en viktig roll i det civila försvaret och måste framöver utformas och öva på att vara en del av totalförsvaret, i fred såväl som i krig. SOS Alarm har med hjälp av budgettillskott arbetat hårt för att förbättra både svarstider, säkerhet och tillgänglighet, vilket är positivt. Samtidigt kan det fortsatt ligga i samhällets intresse att den nuvarande styrformen utvärderas och utreds. En sådan utredning skulle kunna lämna förslag på andra styrformer än aktiebolagsform.

Beredskapslager

Det civila försvaret och rikets krisberedskap är i behov av beredskapslager. För vissa produkter krävs nationella och regionala lager, för andra behövs storskalig central lagerhållning kompletterat med lokala lager. Riktvärdet bör vara att beredskapslagren klarar av att täcka minst tre månaders förbrukning. Om händelseutvecklingen påkallar att beredskapslagren nyttjas, ska inhemsk produktion kunna ökas eller ställas på krigsfot inom tre månader för att tillgången till vissa utpekade produkter ska kunna säkerställas. Tidsramen för att ställa om industrin ska ses som ett första riktvärde. På sikt ska industrin kunna ställas om på betydligt kortare tid. För att förbättra och säkerställa vår förmåga att klara av framtida kriser, behöver också självförsörjningsgraden av exempelvis livsmedel, drivmedel och läkemedel samt skydds- och sjukvårdsmateriel höjas avsevärt. Svenska beredskapslager ska i normalfallet lagerhållas och finansieras av marknadsaktörer inom de olika segmenten, till exempel aktörerna inom livsmedels- och läkemedelsbranscherna. För att säkerställa att konkurrensneutraliteten bibehålls

behöver lagstiftning och regler tas fram. I de fall små lokala näringsidkare i glesbygd inte klarar av att uppfylla uppställda krav, eller om någon marknadsaktör anser att konkurrensneutraliteten satts ur spel, ska de kunna söka statligt stöd för att klara av att uppfylla de uppställda kraven. Samtliga kommuner, regioner och privata aktörer inom hälso- och sjukvård ska genom lagstiftning regleras att i sin dagliga verksamhet omsätta datumkänsliga artiklar och varor i beredskapslagren, till exempel läkemedel. Beredskapslagrens innehåll fastställs av Myndigheten för civilt försvar i samarbete med berörda myndigheter. Krav på lagerhållning av materiel och varor som är kritiska för totalförsvaret bör regleras i lag och de särskilda företag (F företag) som har att verkställa detta ska kunna göra det utan att det påverkar marknaden.

En annan möjlighet är också att titta på att fylla beredskapslager med produkter från livsmedelsföretag. Som bekant slängs tonvis med varor varje vecka, det behöver nödvändigtvis inte röra sig om livsmedel utan andra typer av produkter som är viktiga, tandkräm, toalettpapper. I stället för att varorna ska eldas upp bör det rimligtvis gå att se över möjligheterna att använda dessa varor till kommunala beredskapslager.

Regeringen bör ge berörda myndigheter i uppdrag att utreda ett nationellt system för omfördelning av osålda men säkra och brukbara varor från handel och grossistled till totalförsvarets försörjningsberedskap. Uppdraget bör omfatta livsmedel med tillräcklig återstående hållbarhet, hygienartiklar, enklare hushålls- och beredskapsprodukter samt andra varor som är nödvändiga för befolkningens grundläggande behov vid fredstida kriser och höjd beredskap. I uppdraget bör ingå att föreslå ett kvalificerat undantag från uttagsbeskattning för donationer till godkända beredskapsmottagare, utforma krav på spårbarhet och produktsäkerhet samt pröva en modell med roterande lager där varorna används i ordinarie verksamhet innan hållbarheten löper ut. Systemet ska utformas så att det inte subventionerar överproduktion eller övervältrar företagens avfallskostnader på det offentliga.

Energisäkerhet för civilt försvar och samhällets krisberedskap

Sverigedemokraterna anser att det är centralt för Sverige att driva frågor om hög säkerhet och standard angående elektricitet i allmänhet samt kompetens och yrkeserfarenhet hos utövare av dessa tjänster. Olika elkraftskonsumenter är olika beroende av säker el. För samhällsviktig verksamhet kan oacceptabla konsekvenser

snabbt uppstå vid elavbrott. Med hjälp av modern styrteknik kan olika användare sättas i prioriteringsordning vid brist på el. Forskning visar att särskilda reservkraftnät med viss radie är kostnadseffektiva när det finns flera samhällsviktiga verksamheter nära varandra. Energimyndigheten bör ges i uppdrag att utifrån dessa utgångspunkter särskilt förstärka försörjningstryggheten för samhällsviktiga verksamheter. Härvid bör särskild hänsyn tas till det bedömt kraftigt ökande elbehovet samt överföringskapacitet i stamnät mellan olika regioner, i syfte att säkerställa redundans.

Skärpt säkerhetsskydd för kärntekniska anläggningar och samhällets krisberedskap

Då potentiella hot mot vår kärnkraft kan anses som förhöjda i ett stigande instabilt läge i vår omvärld, anser vi att ett ökat skydd för dessa anläggningar är av central betydelse för rikets säkerhet. Gällande skyddsregler ska ses över, inte bara för våra kärnkraftverk utan även vad gäller vår atomverksamhet och vår storskaliga vattenkraft. Säkerhetszonerna runt verken bör därför ges en utökad radie, vilket även innefattar luftrummet. Sverigedemokraterna föreslår att regeringen återkommer till riksdagen med förslag på lagstiftning som svarar mot de större skyddsbehov som dagens instabilitet i vårt närområde medför.

Skjutbanor

Dagens miljökrav från både EU och den svenska miljöbalken är redan högt ställda vilket har en betydande negativ inverkan på försvaret och den civila skytteverksamheten. Fenomenet vi ser idag med allt fler nedstängda skjutbanor har kallats för skjutbanedöden. Svårigheterna att erhålla miljötillstånd för nya skjutbanor eller utbyggnad samt orimliga säkerhetskrav har som följdeffekt att vissa skjutbanor avvecklas i stället för att utvecklas. Mot bakgrund av detta anser Sverigedemokraterna att regeringen bör agera för att bromsa trenden och i stället säkerställa en ökad utbyggnad. För att detta ska kunna få effekt behöver regeringen vidta följande åtgärder:

- Utökad samordning och resurser för miljötillstånd: Regeringen bör aktivt arbeta för att underlätta processen för att erhålla miljötillstånd för skjutbanor genom

ökad samordning mellan olika myndigheter och tilldelning av resurser för att hantera dessa ärenden effektivt.

- Incitament för skjutbaneetablering och -utveckling: Genom skräddarsydda ekonomiska incitament och stödprogram bör regeringen främja etablering och utveckling av skjutbanor för att säkerställa tillgången på platser för skytteutbildning och övning.
- Forskning och innovation för miljövänliga skjutbanealternativ: Regeringen bör investera i forskning och utveckling av miljövänliga alternativ för skjutbanor, såsom ljudreducerande teknologier och återvinningsbara material, för att minska den potentiella miljöpåverkan och underlätta tillståndsprocessen.
- Stärkt dialog och samarbete med skjutbaneföreningar: Genom regelbunden dialog och samarbete med skjutbaneföreningar och andra intressenter inom skjutområdet bör regeringen aktivt arbeta för att förstå deras behov och utmaningar samt utforma policyåtgärder som möter dessa behov på ett effektivt sätt.

Med dessa åtgärder kan regeringen säkerställa att Sveriges totalförsvarsförmåga vidmakthålls.

Räddningstjänst

Räddningstjänsten i Sverige kommunaliserades 1986. Innan dess ansvarade staten genom de statliga civilförsvarsorganisationerna för brandskydd och räddningsinsatser i stor utsträckning. Den nya ordningen som infördes 1986 innebar att ansvaret för räddningstjänsten överfördes till kommunerna, vilket gjorde att varje kommun fick ett eget ansvar för att organisera och upprätthålla en fungerande räddningstjänst. Detta innebar att kommunerna fick större frihet att anpassa räddningstjänsten efter lokala behov och förutsättningar, samtidigt som det blev möjligt att samordna insatser mellan kommuner genom samverkansavtal. Det var en del av en större decentraliseringsprocess i Sverige som syftade till att ge kommunerna mer ansvar för välfärds- och samhällstjänster.

Den kommunala räddningstjänsten i Sverige har dock mött flera utmaningar som gjort att den inte alltid fungerat som det var tänkt. Några av de huvudsakliga orsakerna är resursbrist och ekonomiska utmaningar, personalbrist och rekryteringsproblem, ökad

komplexitet och nya hotbilder, samordningsproblem mellan kommuner, otydlig roll- och ansvarsfördelning och bristande investeringar i utbildning och teknik. För att möta de nya samhällsutmaningarna och hoten är det uppenbart att det behövs en helomvändning när det gäller svensk räddningstjänst. Det bör utredas om vem som är mest lämplig att vara huvudman för räddningstjänsten för att säkerställa en enhetlig standard över hela landet. Det skulle också underlätta för samordning och resursallokering vid större händelser och katastrofer, vilket är avgörande för att säkerställa en effektiv och snabb respons.

Regionala flygplatser och kritisk infrastruktur för det civila försvaret

De regionala flygplatserna har stor betydelse för regionerna. Dessa fyller ofta, vid sidan av att vara av strategiskt intresse, också en viktig funktion för att ta emot samhälls-nödvändig trafik som ambulansflyg, brandbekämpningsflyg samt polisiära och militära flyg. Flygplatserna fyller också en viktig roll för både näringslivet och medborgare. De regionala flygplatserna är antingen privata eller har kommuner och regioner som ägare. Till följd av det försämrade omvärldsläget har flygplatsernas betydelse också ökat. Detta innefattar också Sveriges förmodade roll som transitland inom Nato. De regionala flygplatserna har under lång tid varit kraftigt underfinansierade. Sverige har valt ett system där kommuner fått driva mindre flygplatser utan förutsättningar att nå lönsamhet. Detta samtidigt som staten, genom bolaget Swedavia, valt ut att driva stora flygplatser som har förutsättningar att nå lönsamhet. Staten tjänar alltså pengar på de stora flygplatserna medan kommunerna får kämpa med de mindre flygplatsernas underskott. Tre av fyra flygplatser drivs av kommuner eller regioner och har denna utsatthet. Denna märkliga och orättvisa uppdelning har debatterats och också utretts under flera år. Regeringen har dock ökat de statliga anslagen till de regionala flygplatserna, men den ökningen behöver fortsätta för att säkra fortlevnaden för dessa flygplatser. Men uppdelningen får också andra konsekvenser. Behovet av fler beredskapsflygplatser har ökat och fler beredskapsflygplatser har också tillkommit. Antalet beredskapsflygplatser var tidigare två men har öka till sjutton. Ersättningen som tilldelas för uppdragen av staten täcker inte kostnaderna för ökad öppethållning och mer beredskap.

Det är också viktigt att definiera vad begreppet beredskapsflygplats har för betydelse i händelse av höjd beredskap eller krig. Begreppet beredskapsflygplats har idag bara en definition av vad som ska gälla i fred, avseende krav på öppethållande – ingenting om vad som gäller för att säkra allierade tilltransporter för Nato i ett försämrat omvärldsläge eller ytterst i krig. Statusen på en beredskapsflygplats har då också bäring på om flygplatsen är av så kallat riksintresse. Dessa förtydliganden är något Försvarsmakten och andra myndigheter efterfrågat.

Uppdelningen av Flygplatssverige har också fått direkt kännbara konsekvenser. Statliga Luftfartsverket (LFV) har beslutat att inte längre tillhandahålla radardata till åtta regionala flygplatser. Det rör sig om Arvidsjaurs flygplats, Ljungbyheds Flygklubb, Stockholm Skavsta Airport, Stockholm Västerås flygplats, Småland Airport, Trollhättan Airport, Örebro Airport och Kristianstad Österlen Airport. De sex senare är också beredskapsflygplatser. Anledningen till att LFV inte längre tillhandahåller radardata är att de ansett att det inte är lönsamt för dem att tillhandahålla data. Konsekvenserna utan radartäckning blir att endast en flygning kan ske åt gången vid de berörda flygplatserna. Kommer ett annat flygplan in i luftrummet måste flygtrafikledaren beordra flygplanet att vänta eller vända om. Den reguljära trafiken har bara drabbats i liten omfattning men exempelvis får all skol-verksamhet planeras om. Polisen kan inte genomföra spaning med drönare. Försvarsmakten kan inte öva i de berörda flygplatsernas luftrum. Det händer att arméförband vid militära övningsfält måste göra eldupphör för att flyg kommit in i luftrummet ovanför övningsfältet.

För tillfället har en flygplats, Skavsta, hittat en aktör som kan leverera radardata. Det är osäkert om övriga flygplatser kan tillämpa samma lösning. De berörda flygplatserna och deras samarbetsorganisation Svenska Regionala Flygplatser (SRF) menar helt riktigt att här behöver en nationell aktör ha det övergripande ansvaret för att säkerställa att det finns radartäckning vid våra flygplatser. Det ansvaret bör ligga på LFV. SRF har också uppvaktat regeringen i frågan. Ytterligare en fråga där uppdelningen av Flygplatssverige drabbar de regionala flygplatserna, är att de analoga radarfyrarna, s k VOR, inte får vara kvar. LFV går över till digital teknik och har då inte velat fortsätta finansiera de analoga systemen. Skulle de digitala systemen störas ut eller slås ut i händelse av krig, kan flygplatserna ha de analoga systemen som backup. Flera myndigheter, bl a Försvarsmakten och Trafikverket, har yrkat på att LFV ska behålla systemen. LFV har, liksom i frågan om radardata, angett att de inte har det uppdraget utan är i första hand ålagda att få sina tjänster som statligt affärsverk att vara lönsamma.

Det finns också fler exempel på när uppdelningen av flygplatssystemet drabbar de regionala flygplatserna. När Trafikverket beslutade om att ta bort en del regionala flygplatser från listan över riksintressen innebar det att kommuner och regioner var tvungna att ta på sig ett större ansvar för att finansiera investeringar för sina flygplatser. Flygplatser som klassas som riksintressen kan ha större möjlighet att få statligt stöd för drift och infrastrukturutveckling, eftersom de anses vara viktiga för nationella transporter och beredskap. När flygplatser tas bort från riksintresselistan minskar deras möjlighet att få statliga investeringar, vilket kan leda till nedprioritering i underhåll och utveckling. Trots att Trafikverkets utredning om riksintresse för regionala flygplatser skulle genomföras i samråd med lokala och regionala aktörer samt en noggrann bedömning av flygplatsernas betydelse för krisberedskap, samhällsutveckling och näringsliv tog man märkligt nog bort även befintliga beredskapsflygplatser från listan.

Den svenska uppdelningen av flygplatssystemet får allvarliga konsekvenser. Det är därför viktigt att regeringen nu fortsätter att öka det statliga driftsstödet till de regionala flygplatserna. Det är också viktigt att beredskapsflygplatser får ersättning för det arbete de utför och att det klaras ut vad beredskapsflygplatserna har för uppdrag vid höjd beredskap. Trafikverket behöver bli konsekventa i arbetet med att utse flygplatser med riksintresse. Likaså måste landet ha en utpekad aktör, en myndighet som säkerställer att våra flygplatser har radarförbindelser. Den uppdelning av vårt flygplatssystem som vi har i Sverige finns inte i våra grannländer. Där förekommer inte heller de problem vi ser i Sverige. Många regionala flygplatser i Sverige har redan ekonomiska svårigheter. Detta kan leda till att vissa flygplatser antingen skalar ner sin verksamhet eller i värsta fall avvecklas, vilket skulle påverka transportmöjligheterna i de berörda regionerna och inte minst vår beredskap och totalförsvarsförmåga. Regeringen bör därför tillsätta en ny utredning utifrån det aktuella omvärldsläget för att se över beredskapsbehovet av de regionala flygplatserna. Utredningen bör titta på ansvarsfördelningen kring beredskap, tekniska funktioner kring nationell radartäckning m.m.

Hamnar

Sveriges hamnar är centrala för totalförsvaret där de utgör viktiga nav för varutransporter, militär logistik och energiimport. Deras betydelse ökar ytterligare i tider av kris, där sjötransport ofta blir en nödvändig och pålitlig lösning när andra transportmedel är osäkra eller otillgängliga. Sveriges beroende av importerade varor gör

att hamnar blir centrala för landets försörjningsberedskap. Om hamnar skulle blockeras eller påverkas negativt under en kris, kommer det få allvarliga konsekvenser för hela samhället. Under kriser är det nödvändigt att snabbt transportera stora mängder materiel, som exempelvis sjukvårdsmaterial, förnödenheter eller försvarsmateriel.

Samtliga av de stora hamnarna är strategiskt viktiga för totalförsvaret där förmågan att hantera stora mängder gods gör dem till en viktig del av transportinfrastrukturen. Torrhamnar, så kallade dry ports, behöver användas för att få mer plats och effektivare flöden. En container som anlöper Göteborgs hamn lastas direkt på tåg utan att förtullas och transporteras sedan exempelvis till Falköping eller Skövde till en torrhamn, där containern lastas av och förtullas. Genom en snabb flytt av containern tar den inte upp onödig plats i hamnen. Ska detta fungera optimalt bör torrhamnarna klassas enligt gällande ISPS-regelverk, som infördes av USA efter terrordåden den 11 september 2001. Säkerhetsklassningen bygger på ett skalskydd med övervakning och utbildad personal. Antalet säkerhetsklassade torrhamnar behöver utökas.

Hamnar är kritiska för Sveriges krisberedskap men möter stora utmaningar, inklusive sårbarhet för säkerhetshot, kapacitetsbrist, klimatrelaterade risker och bristande samordning. Deras funktionalitet beror också på fungerande infrastruktur och energi. Lösningar som bättre koordinering, investeringar i resiliens mot klimatförändringar och stärkt cybersäkerhet är avgörande för att möta dessa utmaningar.

Bo Broman (SD)

Björn Söder (SD) *Per Söderlund (SD)*